

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om statens pensioner och 5 § lagen om statens familjepensioner

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om statens pensioner ändras så, att rätten till återstående tid slopas i fråga om arbetslöshetspension och att åldersgränsen för individuell förtidspension höjs från 58 till 60 år. Det föreslås också att den minskning på

grund av tidigareläggning som gäller förtida ålderspension ändras från 0,5 till 0,4 % per månad. Dessutom föreslås att lagen om statens familjepensioner ändras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2000.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och propositionens mål

Genom det nationella åldersprogrammet och utvecklingsprogrammet för arbetslivet går man in för att främja förutsättningarna för äldre arbetstagare att kvarstå i arbetslivet. Enligt programmet för statsminister Paavo Lipponens II regering genomförs i arbetslivet, i den verksamhet som syftar till upprätthållande av arbetsförmågan och i utbildningspolitiken samt i systemen med pensionsskydd och utkomstskydd för arbetslösa ändringar, som uppmuntrar arbetsgivarna att behålla och anställa även äldre arbetstagare samt främjar möjligheterna för äldre arbetstagare att kvarstå i arbete och på arbetsmarknaden. Målet är att öka den sysselsatta andelen av befolkningen i arbetsför ålder och att på lång sikt uppnå att den genomsnittliga ålder då arbetstagare lämnar arbetsmarknaden stiger med 2-3 år, dvs. närmare den normala pensionsåldern för ålderspension, och därigenom att minska trycket på att höja pensionsavgifterna.

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna inom den privata sektorn har den 2 juli 1999 kommit överens om en gemensam ståndpunkt gällande åtgärder för att senarelägga pensionering och främja att äldre arbetstagare kvarstår i arbete. Parterna kom överens om att starta ett omfattande program

som har som mål att ge äldre arbetstagare allt bättre möjligheter att stanna kvar i arbetslivet längre än för närvarande och att dessutom med hjälp av rehabilitering inom ramen för arbetspension stöda arbetstagare vars möjligheter att stanna kvar i arbetslivet avsevärt har försämrats på grund av nedsatt hälsotillstånd. De försäkrades rätt att utreda möjligheterna till tidig rehabilitering utvidgas gradvis med början från 58- och 59-åringarna. Strävan är att inom ramen för tillgängliga resurser utvidga systemet så att det från ingången av 2002 gäller samtliga arbetstagare.

Man kom överens om att den yrkesinriktade vuxenutbildningen för äldre arbetslösa skall utvecklas i form av inläring i arbetet och, i mån av möjlighet, såsom utbildning inom ramen för ett arbetsförhållande. För att detta skall lyckas betonas utvecklandet av motivationsprocessen och utbildningsmetoderna. Syftet är att äldre arbetstagare sysselsätts på den normala arbetsmarknaden vid behov med hjälp av utbildnings- och rehabiliteringsåtgärder. Om detta inte lyckas vidtar arbetskraftsförvaltningen andra åtgärder för en aktiv sysselsättning av dessa arbetslösa.

Dessutom kom man överens om följande ändringar gällande förmåner:

— Självrisken för invalid- och arbetslöshetspension förenhetligas i överensstäm-

se med den nuvarande självriskan för invalidpensioner, dock så, att 80 % av pensionsansvaret fonderas.

— Grunderna för bestämmande av arbetslöshetspension ändras från ingången av 2000 så, att intjänandet av pension för den s.k. återstående tiden slopas.

— Kravet på återstående tid som ett villkor för erhållande av arbetslöshetspension slopas.

— Åldersgränsen för individuell förtidspension höjs från ingången av år 2000 från 58 till 60 år.

— I syfte att fastställa en lämplig åldersgräns för deltidspension förlängs försöket med en åldersgräns på 56 år till utgången av 2002.

— Den minskning som hänför sig till tidigareläggning av pension sänks från 0,5 till 0,4 % per månad och motsvarande höjning vid senareläggning från 1 till 0,6 % per månad.

— Lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa (455/1998) preciseras och görs permanent.

Dessutom konstaterades att parterna i fråga förhandlar om möjligheterna att tillämpa dessa ändringar på pensionerna inom den offentliga sektorn med beaktande av tidigare pensionsbeslut som fattats inom den offentliga sektorn.

I fråga om pensionssystemet för den privata sektorn föreslås att ändringarna vidtas genom regeringens proposition gällande åtgärder i syfte att senarelägga pensionering och främja fortsatt medverkan i förvärvslivet. Om de åtgärder som behövs inom ramen för statens pensionssystem har förhandlingar förts i statens delegation för pensionsärenden, i vilken överenskommit att motsvarande ändringar skall genomföras. Avsikten med propositionen är sålunda att senarelägga pensionering och främja möjligheterna för äldre arbetstagare till fortsatt medverkan i arbetslivet. Ändringarna i pensionssystemet för den privata sektorn genomförs i den mån det är ändamålsenligt med tanke på statens pensionssystem och tjänar propositionens syften. Bestämmelser om sänkt åldersgräns för deltidspension har utfärdats förutom i fråga om pensionssystemet för den privata sektorn även i fråga om statens pensionssystem i lagen om deltidarbets- och deltidspensionsarrangemang för äldre arbetstagare (227/1998). Också lagen

om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa (455/1998) gäller statens pensionssystem. Eftersom dessa lagar i nämnda proposition gällande den privata sektorn föreslås bli ändrade på det sätt som förutsätts i överenskommelsen, föreslås nämnda ändringar inte i denna regeringsproposition.

Systemet gällande arbetsgivarens självrisk i fråga om invalid- och arbetslöshetspensioner har inom statens pensionssystem ordnats på ett sätt som skiljer sig från motsvarande arbetspensionssystem för den privata sektorn. Statens pensionssystem omfattar inte samma möjligheter att påverka arbetsgivaren som de metoder som tillämpas inom den privata sektorn. Medlen för de pensionsavgifter som statens ämbetsverk och inrättningar betalar fås ändå från statsbudgeten, från vilken även pensionsutgifterna betalas. Å andra sidan har arbetsgivarna i statens pensionssystem inte gått in för att flytta äldre arbetstagare till pensionsslussen i samma utsträckning som inom den privata sektorn. Enligt 4 § 1 mom. lagen om statens pensionsfond (1372/1989) bestäms storleken av arbetsgivarens pensionsavgift av statskontoret. Beträffande statens pensionssystem utreds huruvida det med tanke på uppnåendet av målen i denna proposition finns ett behov att ändra grunderna för bestämmande av arbetsgivarens pensionsavgift.

Statens pensionssystem inbegriper inte någon höjning vid senareläggning av ålderspensionen eftersom man inom ramen för statens pensionssystem i motsats till pensionssystemet för den privata sektorn kan intjäna pension ännu efter pensionsåldern.

Den undersökning gällande effekterna av statens åtgärder för tidig rehabilitering som gjorts i samarbete mellan statskontoret och statens delegation för arbetshygien och arbetarskydd visar att de bästa resultaten vid rehabilitering uppnås om man i verksamheten utöver individen även beaktar arbetsgemenskapen. Rehabiliteringsåtgärder borde också vidtas avsevärt tidigare än för närvarande.

I rehabiliteringen kan goda resultat uppnås genom ett nära samarbete mellan arbetsgemenskapen, arbetspensionsanstalterna och företagshälsovården. På så sätt kan behövliga åtgärder vidtas i ett tidigt skede samtidigt som man i fråga om pensionsbesluten kan övergå från praxis med avgöranden som fattas av sakkunniga till att ärendena sköts gemensamt på ett mer övergripande plan. I

fråga om bedömningen av arbetsförmåga och rehabiliteringsmöjligheter i samband med behandlingen av pensionsansökningar finns en ståndpunkt som är gemensam för olika instanser att tillgå. Med hjälp av ett sådant förfarings sätt lär man sig också att förstå vilka omständigheter som bidrar till arbetsförmågan. Denna modell har redan en längre tid tillämpats inom statens verksamhet för tidig rehabilitering och goda resultat som kan påvisas genom undersökningar har uppnåtts. Åtgärder har vidtagits för att införa en liknande modell även med tanke på rehabilitering enligt lagen om statens pensioner. Den nuvarande lagstiftningen ger dock kanske inte ett tillräckligt stöd för att modellen skall kunna tillämpas i praktiken. Avsikten är att utreda på vilket sätt rehabiliteringen ytterligare kunde effektiviseras med tanke på statens pensionssystem.

2. De viktigaste förslagen

Ett villkor för erhållande av arbetslöshetspension är att tiden mellan pensionsfallet och uppnåendet av åldern för ålderspension, dvs. den återstående tiden, kan beaktas vid bestämmandet av pensionen. Detta villkor har lett till att många personer har missgynnats, i situationer där förlust av rätten till återstående tid exempelvis på grund av en engångsersättning som betalats i samband med uppsägning eller på grund av att sjukdagpenning betalats under arbetslösheten samtidigt har inneburit att hela rätten till arbetslöshetspension gått förlorad. I syfte att rätta till dessa missförhållanden föreslås att rätten till återstående tid som ett villkor för erhållande av arbetslöshetspension slopas i lagen. Avsikten är att bestämmelsen tillämpas retroaktivt även på sådana fall där pensionsfallet har inträffat före lagens ikraftträdande eller där ansökan har avslagits av den anledningen att sökanden inte har uppfyllt villkoret om återstående tid.

Grunderna för bestämmande av arbetslöshetspension föreslås dessutom bli ändrade så, att pensionsdelen för återstående tid inte längre skall läggas till pensionen. Pensionsdelen för återstående tid skall dock läggas till pensionen när den ändras till ålderspension. Detsamma föreslås gälla familjepensionerna.

Det föreslås att åldersgränsen för individuell förtidspension höjs från 58 till 60 år. Avsikten är att de förmånstagare som är födda

1943 eller tidigare samt vissa 1944—1946 födda förmånstagare bibehåller sin rätt till pension enligt den gällande åldersgränsen. Eftersom möjligheterna att gå i pension i och med detta försämrats, blir det allt viktigare att ordna tidig rehabilitering för äldre förmånstagare.

Målet har varit att fastställa tidigareläggningskoefficienten för förtida ålderspension på ett kostnadsneutralt sätt så, att betalning av pension under en längre tid i motsvarande grad sänker den pension som utbetalas. De nu gällande koefficienterna har fastställts under första hälften av 1980-talet. Efter det har de försäkringsmatematiska grunder som tillämpas inom arbetspensionssystemet ändrats bl.a. till följd av att den förväntade livslängden har stigit samt av förändrad pensioneringspraxis. Till följd av ändringarna är det motiverat att justera tidigareläggningskoefficienten så att den överensstämmer med de nya försäkringsmatematiska grunderna.

3. Propositionens verkningar

3.1. Verkningar för förmånstagarna

Slopandet av rätten till återstående tid i fråga om arbetslöshetspension minskar arbetslöshetspensionsbeloppet med i genomsnitt 590 mk i månaden och den ålderspension som betalas efter arbetslöshetspensionen med i genomsnitt 130 mk i månaden. Sådana förmånstagare som inte har rätt till återstående tid kan dock framöver få arbetslöshetspension. Höjningen av åldersgränsen för individuell förtidspension senarelägger möjligheten att få pension. Minskningen av tidigareläggningskoefficienten för förtida ålderspension från 0,5 till 0,4 % per månad innebär med full tidigareläggning om fem år att pensionens belopp till följd av tidigareläggningen minskar med 24 %, medan den nuvarande minskningen är 30 %. Den minskning som hänför sig till tidigareläggning av förtida ålderspensioner som började 1998 var i genomsnitt 23 %, dvs. 46 månader. Minskningen enligt den nya koefficienten vore 18,4 %. Sålunda stiger den genomsnittliga pension som utbetalas från 3 102 mk till 3 288 mk per månad.

3.2. Verkningar på pensionsutgifterna

Slopandet av den återstående tiden i fråga om arbetslöshetspensionerna medför inbe-

sparingar om ca 6 milj. mk år 2000, ca 12 milj. mk år 2001, ca 18 milj. mk år 2002, ca 24 milj. mk år 2003 och ca 30 milj. mk om året i pensionsutgifterna från och med år 2004. Minskningen av den på arbetslöshetspensionen följande ålderspensionen minskar de framtida ålderspensionsutgifterna med ca 2 milj. mk om året per åldersklass, dvs. med ca 30 milj. mk om året på lång sikt. Slopandet av villkoret för återstående tid i fråga om arbetslöshetspensionen ökar pensionsutgifterna med ca 42 milj. mk om året. Verkningarna av höjningen av åldersgränsen för individuell förtidspension blir på grund av övergångsbestämmelsen aktuella först år 2002, då inbesparingen uppgår till ca 11 milj. mk. År 2003 och därefter är inbesparingen ca 30 milj. mk om året.

Om den förtida ålderspensionen inte ökar i popularitet, medför den ändrade minskningen för tidigareläggning en tilläggsutgift om 2 milj. mk år 2000 och på lång sikt beräknas pensionsutgifterna stiga med ca 10 milj. mk om året. Genom denna regeringsproposition föreskrivs inte om en två års förlängning av giltighetstiden för sänkt åldersgräns för deltidspension, men eftersom ändringen hänför sig till denna proposition redogörs nedan även för verkningarna därav. Om deltidspensionen står sig i popularitet, kommer pensionsutgiften i jämförelse med det att den egentliga åldersgränsen återinförs att stiga med ca 28 milj. mk år 2001 och med ca 56 milj. mk år 2002. Om åldersgränsen återställs efter år 2002, upphör ökningen i pensionsutgifterna före utgången av år 2012.

Sammanlagt föranleds år 2000 en ökning av pensionsutgiften motsvarande ca 44 milj. mk och en inbesparing motsvarande ca 6 milj. mk. Under år 2004 och de därpå närmast följande åren föranleds tilläggskostnader motsvarande ca 108 milj. mk om året och inbesparingar motsvarande ca 70 milj. mk om året.

Målet med propositionen är att senarelägga pensionering och att främja förutsättningarna för äldre arbetstagare att kvarstå i arbetslivet. Om målet uppnås kan detta medföra t.o.m. mycket stora inbesparingar i pensionsutgifterna. Eftersom det är mycket svårt att förutse hur människor agerar i detta hänseende, är det inte motiverat att räkna ut några ekonomiska verkningar beträffande den eventuella inbesparing som detta medför.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts av statens delegation för pensionsärenden. I delegationen medverkar representanter för de centralorganisationer som företräder de statsanställda.

5. Samband med andra propositioner

Genom regeringens proposition gällande ändring av arbetspensionslagstiftningen (RP 93/1999 rd) har liknande ändringar föreslagits i pensionssystemet för den privata sektorn. Motsvarande ändringar bereds också som bäst i kommunernas pensionssystem.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lagen om ändring av lagen om statens pensioner

9 a §. I 1 mom. föreskrivs om förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetspension. Momentet föreslås bli ändrat så att villkoret för återstående tid såsom berättigande till pension slopas i lagen. Avsikten är att den nya bestämmelsen tillämpas retroaktivt även på pensioner där pensionsfallet har inträffat innan lagen träder i kraft, men dock den 1 januari 1994 eller därefter. Om

en ansökan om arbetslöshetspension har avslagits av den anledningen att sökanden inte har uppfyllt villkoret för återstående tid, skall sökanden ha rätt att på ansökan få arbetslöshetspension med början från lagens ikraftträdande, förutsatt att villkoren för erhållande av arbetslöshetspension i övrigt uppfylls. Detsamma föreslås gälla personer som inte ens har ansökt om arbetslöshetspension. Arbetslöshetspensionen bestäms då såsom en fribrevspension och dess belopp ändras inte när pensionen ändras till ålderspension. Enligt den föreslagna ikraftträdelsebestämmelsen skall arbetslöshetspension

då beviljas räknat från ingången av månaden efter ansökan, dock tidigast från lagens ikraftträdande. Om ansökan har gjorts före utgången av januari 2000, beviljas arbetslöshetspension likaså räknat från lagens ikraftträdande.

Med tanke på tydligheten föreslås att ordningsföljden för 2 och 3 punkten ändras i 1 mom. samtidigt som den Arbetskraftsmyndighet som nämns i den föreslagna 3 punkten preciseras till Arbetskraftsbyrån.

Paragrafens 2 mom. innehåller en definition av begreppet pensionsfall när det gäller arbetslöshetspension. Momentet föreslås bli ändrat så att till det fogas en bestämmelse om grunderna för bestämmande av arbetslöshetspension så, att fastän förmanstagaren enligt 5 a § är berättigad till återstående tid skall till arbetslöshetspensionen inte mera läggas den del av pensionen som grundar sig på tiden mellan pensionsfallet och åldern för ålderspension, dvs. 65 år. Arbetslöshetspensionen beräknas därmed endast på grundval av det intjänade pensionsskyddet. Sålunda skall till pensionen inte heller läggas det arbetspensionstillägg som med tanke på den återstående tiden skall räknas in i pensionen. I lagen används benämningen pensionsdel för återstående tid om det sammanlagda beloppet av den del av pensionen som räknas på basis av den återstående tiden och arbetspensionstillägget för denna tid. Samtidigt föreslås definitionen av begreppet pensionsfall i momentet bli ändrat så att med dagen för pensionsfallet avses den dag då alla villkor för erhållande av arbetslöshetspension uppfylls.

9 c §. I 1 mom. föreskrivs om rätten till arbetslöshetspension i form av individuell förtidspension. Det föreslås att den i bestämmelsen föreskrivna åldersgränsen för individuell ålderspension höjs från nuvarande 58 till 60 år. Ändringen föreslås gälla personer födda efter 1943, eftersom avsikten är att i lagens ikraftträdelsebestämmelse skall ingå en skyddsbestämmelse om bibehållande av åldersgränsen för individuell förtidspension vid 58 år i fråga om personer som är födda 1943 eller tidigare.

10 b §. I 1 mom. bestäms i enlighet med 8 § 2 mom. om tidigareläggningkoefficienten för förtida ålderspension. Det föreslås att tidigareläggningkoefficienten i överensstämmelse med förslag till ändring av arbetspensionslagarna inom den privata sektorn sänks så att tidigareläggningkoefficien-

ten är 0,4 % per tidigareläggningmånad. Förslaget innebär att de tidigarelagda ålderspensionerna blir något större än för närvarande. Efter den föreslagna ändringen minskar pensionen i tidigareläggningssituationer med högst 24 % i stället för med nuvarande 30 %. Eftersom ändringen föreslås träda i kraft vid ingången av 2000, gäller den sänkta koefficienten personer som går i förtida ålderspension efter nämnda tidpunkt.

15 §. I 1 mom. föreskrivs bl.a. om utbetalningen av arbetslöshetspension. Innehållet i den tredje meningen i bestämmelsen ändras i förslaget eftersom arbetslöshetspension betalas från ingången av månaden näst efter den under vilken förmanstagaren uppfyller de i 9 a § 1 mom. nämnda förutsättningarna för pensionen. Det beror på den nya definitionen av begreppet pensionsfall. Avsikten är att dessutom precisera begynnelse-tidpunkten för betalning av arbetslöshetspension i situationer där ansökan om intyg av Arbetskraftsbyrån av någon anledning fördröjs. Förmanstagaren har efter att han har fått intyget över arbetslöshetsdagpenning en månad tid att ansöka om intyg över arbetslöshet hos Arbetskraftsbyrån. Då betalas arbetslöshetspension från ingången av månaden efter den då utbetalningen av arbetslöshetsdagpenning upphör. Om intyget från Arbetskraftsbyrån dock av någon anledning fördröjs, skall arbetslöshetspension börja löpa från ingången av månaden efter den då intyget från Arbetskraftsbyrån utfärdades. Avsikten är att arbetslöshetspension enligt 2 mom. fortfarande skall beviljas retroaktivt för en tid av högst sex månader före månaden efter den då ansökan gjordes, om det inte finns grundad anledning att betala pension retroaktivt för en längre tid.

20 §. I 1 mom. föreskrivs om ändring av full invalidpension och arbetslöshetspension till ålderspension. Momentet föreslås bli ändrat så att pensionsdelen för återstående tid när en arbetslöshetspension övergår i ålderspension. Om en person som uppbar arbetslöshetspension och vars pension inte inbegriper pensionsdelen för återstående tid blir arbetsoförmögen, skall full invalidpension fastställas till ett lika stort belopp som den utbetalade arbetslöshetspensionen. Sålunda läggs pensionsdelen för återstående tid inte heller till en sådan invalidpension. Bestämmelser om ändring av arbetslöshetspension till invalidpension av samma storlek ingår i det gällande 2 mom., vilket sålunda

inte behöver ändras. Även när en dylik pension som ändrats från arbetslöshetspension till invalidpension övergår i ålderspension, läggs pensionsdelen för återstående tid till ålderspensionen. Också denna bestämmelse föreslås ingå i 1 mom.

I det gällande 3 mom. föreskrivs om grunderna för bestämmande av arbetslöshetspension för en person som uppstår delinvalidpension. Det föreslås att till momentet fogas en bestämmelse enligt vilken till arbetslöshetspension inte heller i detta fall skall läggas den del av pensionen som grundar sig på återstående tid och inte heller det arbetspensionstillägg som grundar sig på återstående tid, dvs. pensionsdelen för återstående tid. Om arbetslöshetspension beviljas för samma tid för vilken delpension har betalats, skall delpensionen anses utgöra en delprestation av arbetslöshetspensionen. I övrigt gäller i fråga om nämnda arbetslöshetspension vad som i 15 § 1 och 2 mom. bestäms om utbetalning av arbetslöshetspension.

Avsikten är att i det nya 5 mom. som föreslås bli fogat till paragrafen med tanke på tydligheten föreskriva om att en arbetslöshetspension som berättigar till återstående tid, men till vilken enligt 9 a § 2 mom. dock inte läggs pensionsdelen för återstående tid, och en sådan invalidpension som har beviljats som fortsättning på nämnda arbetslöshetspension, vid tillämpningen av lagen om statens pensioner dock skall betraktas såsom heffektiv pension. Detta är av betydelse bl.a. vid intjänande av ny pensionsrätt enligt 5 § 4 mom. och vid beviljande av pension på tidigare grunder enligt 19 § 1 mom. Bestämmelsen påverkar inte arbetslöshetspensioner som beviljas i form av fribrevspensioner (dvs. pensioner som inte inbegriper rätt till återstående tid) och en person som uppstår fribrevspension kan tjäna in ny pensionsrätt medan han lyfter pension.

1.2. Lagen om ändring av 5 § lagen om statens familjepensioner

5 §. I 1 mom. föreskrivs om grunderna för bestämmande av familjepension. Enligt momentet bestäms familjepensionens storlek på basis av den ålderspension eller fulla invalidpension enligt lagen om statens pensioner som förmänslåtaren fick vid sin död.

Det föreslås att till momentet fogas en bestämmelse om grunderna för bestämmande av familjepension efter en förmänslåtare som

uppburit arbetslöshetspension. Enligt den förslagna bestämmelsen skall till den arbetslöshetspension som ligger till grund för familjepensionen läggas andelen för återstående tid och det arbetspensionstillägg som grundar sig på återstående tid, förutsatt att förmänslåtaren skulle ha varit berättigad till återstående tid, men pensionsdelen för återstående tid inte har lagts till förmänslåtarens pension på grund av tillämpningen av andra meningarna i 9 a § 2 mom. lagen om statens pensioner.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000. Lagarna föreslås bli tillämpade på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet inträffar efter det att lagen har trätt i kraft.

Det föreslås dock att 9 a § 1 mom. lagen om statens pensioner enligt ikraftträdelsebestämmelsens 3 mom. även tillämpas på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet har inträffat innan denna lag träder i kraft, men dock den 1 januari 1994 eller därefter. Det är inte motiverat att den förslagna bestämmelsen tillämpas på pensionsfall som inträffat före det, eftersom det inte före nämnda tidpunkt genom lag har föreskrivits om rätten till återstående tid som en förutsättning för erhållande av arbetslöshetspension. Om förmänslåtaren inte har varit berättigad till arbetslöshetspension av den anledningen att han inte uppfyller villkoret enligt 9 a § 1 mom. 1 punkten lagen om statens pensioner, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, skall han ha rätt att på ansökan få arbetslöshetspensionen i form av ett fribrev med början från tidpunkten för lagens ikraftträdande, förutsatt att förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetspension i övrigt uppfylls. Detsamma gäller förmänsstagare som inte tidigare har ansökt om arbetslöshetspension. Sådana personer har i allmänhet uppburit någon annan socialskyddsförmån som skall återkrävas om pensionen beviljas retroaktivt. Därför föreslås att pensionen beviljas från ingången av månaden efter den då ansökan gjordes. För att de som med stöd av denna bestämmelse är berättigade till arbetslöshetspension skall hinna ansöka om pension genast från lagens ikraftträdande, föreslås att pensionen likväl beviljas från och med den 1 januari 2000, förutsatt att ansökan görs före utgången av januari 2000.

På förmänsstagare som är födda 1944 eller

tidigare och som när denna lag träder i kraft har rätt till dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, skall enligt ikraftträdelsebestämmelsens 4 mom. dock fortfarande tillämpas 9 a § 2 mom. lagen om statens pensioner, sådant det lyder när denna lag träder i kraft. Detsamma gäller förmånstagare i samma ålder som ovan, vilka under 1999 har fått arbetslöshetsdagpenning eller utbildningsstöd för sammanlagt minst hundra dagar. Dessa skulle sålunda fortfarande vara berättigade till sådan arbetslöshetspension som inbegriper den pensionsdel som grundar sig på återstående tid.

Vid tillämpningen av bestämmelsen anses en förmånstagare ha rätt till dagpenning även under självrisktiden enligt 12 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984) och den 1 januari 2000. De tidigare bestämmelserna skall också tillämpas på förmånstagare som när lagen träder i kraft inte har rätt att få arbetslöshetsdagpenning med hänvisning till godtagbara skäl enligt 16 § 4 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller på grund av sådan av arbetsgivaren erhållen annan ekonomisk fördel som avses i 5 § 1 mom. 13 punkten i nämnda lag än lön eller motsvarande ersättning under uppsägningstiden eller i 15 punkten i nämnda moment avsedda semesterlön eller semesterersättning. Sålunda skall de tidigare bestämmelserna tillämpas på t.ex. förmånstagare som är sjuka när lagen träder i kraft eller som när arbets- eller tjänsteförhållandet upphörde har fått sådan ersättning av arbetsgivaren som hindrar att arbetslöshetsdagpenning utbetalas vid årsskiftet på grund av att den har periodiserats till tidpunkten för lagens ikraftträdande.

De tidigare bestämmelserna skall också tillämpas i fråga om sådana förmånstagare som omfattas av lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa. Eftersom syftet med denna lag var att säkerställa att ett nytt arbete som tas emot av en äldre långtidsarbetslös inte försämrar det pensionsskydd som den arbetslösa på grundval av sin tidigare förvärvsverksamhet hade att vänta, är det motiverat att dessa personer även i fortsättningen omfattas av de tidigare bestämmelserna. Även dessa förmånstagare skall alltså framöver vara berättigade till en sådan arbetslöshetspension som inbegriper pensionsdelen

för återstående tid. För detta krävs dock att förmånstagarens i nämnda lag avsedda arbets- eller tjänsteförhållande som fortgår högst tio månader är i kraft när denna lag träder i kraft eller att det har upphört dessförinnan.

Avsikten är att den ändring av åldersgränsen för individuell förtidspension som avses i 9 c § 1 mom. enligt 5 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen skall tillämpas så, att förmånstagare födda 1943 eller tidigare får bibehålla rätten till individuell förtidspension när de fyllt 58 år. Dessa förmånstagare är 56 år eller äldre när lagen träder i kraft. Dessutom skall 58 års åldersgräns bibehållas hos sådana 1944—1946 födda, som hade rätt att välja den gamla s.k. speciella pensionsåldern, men som inte använde sin valrätt. Åldersgränsen skall höjas till 59 år hos sådana födda 1947, som inte använde sin valrätt.

Den nya tidigareläggningskoefficient som föreslås i 10 b § 1 mom. tillämpas enligt 6 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen på pensioner som börjar löpa när denna lag träder i kraft eller därefter. Detta innebär att den nya tidigareläggningskoefficienten kan tillämpas tidigast i fråga om sådana fall där en anställning enligt lagen om statens pensioner upphör i slutet av 1999 och den förtida ålderspensionen börjar när denna lag träder i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagarna förutsätter får vidtas redan innan lagarna träder i kraft. Då kan t.ex. personer, som i och med den föreslagna lagen blir berättigade till arbetslöshetspension i form av fribrevspension ansöka om pension redan före lagens ikraftträdande.

3. Lagstiftningsordning

De föreslagna ändringarna gäller inte sådana pensioner som redan utbetalas eller i fråga om vilka pensionsfallet inträffar innan de föreslagna ändringarna träder i kraft. De nya bestämmelserna skall tillämpas på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet inträffar efter lagens ikraftträdande. Förmånstagare som är födda 1944 eller tidigare och som har blivit arbetslösa före lagens ikraftträdande och enligt de förra bestämmelserna skulle ha fått en sådan arbetslöshetspension där den återstående tiden beaktas vid bestämmande av pensionen, skall dock garanteras pension enligt den tidigare lagstiftningen. Dessutom föreslås att i stället för den föreslagna ål-

dersgränsen för individuell förtidspension skall den nu gällande åldersgränsen tillämpas, förutsatt att förmånstagaren är född före 1944. De föreslagna ändringarna har sålunda inte någon retroaktiv verkan på förmånstagnas pensionskydd.

Enligt 15 a § 2 mom. regeringsformen skall genom lag var och en garanteras rätt att få sin grundläggande utkomst tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsförmåga och under ålderdomen. I den regeringsproposition som ledde till revidering av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) förknippades lagstiftarens skyldighet att garantera ett skydd för grundläggande utkomst med situationer där individen saknar möjlighet att själv skaffa utkomst. Avsikten med reformen var inte att trygga sådana enstaka förmåner eller själva nivån av sådana förmåner som gällde då reformen trädde i kraft. Strävan var att göra socialskyddssystemen så heltäckande att ingen faller utanför systemet.

Det föreslås att åldersgränsen för individuell förtidspension höjs med två år från 58 till 60 år. Ändringen skall dock inte gälla förmånstagare som är födda 1943 eller tidigare. För dem skall åldersgränsen fortfarande vara 58 år. Hos vissa 1944—1946 födda skall åldersgränsen också vara fortfarande 58 år och hos vissa 1947 födda 59 år.

Individuell förtidspension är avsedd för sådana förmånstagare vilkas arbetsförmåga på grund av nedsatt prestationsförmåga som följer av sjukdom, arbetsbelastning eller åldrande har försämrats i den grad att det inte är skäligt att förutsätta att personen i fråga fortsätter att arbeta. Syftet med individuell förtidspension har varit att ge förmånstagaren möjlighet att på ett flexibelt sätt avstå från sitt arbete med beaktande av individuella omständigheter.

Om en 58—59-årig förmånstagare inte längre kan fortsätta i sitt arbete är hans grundläggande utkomst fortfarande tryggad med andra socialskydds förmåner på motsvarande sätt som för förmånstagare som är yngre än 58 år. I händelse av arbetsförmåga till följd av sjukdom är förmånstagaren

berättigad till dagpenning på basis av sjukförsäkring och i det fall att arbetsförmågan fortgår har förmånstagaren rätt till invalidpension. Hur den tryggade grundläggande utkomsten utfaller under sjukdomstiden påverkas också av ersätningarna för sjukdomsutgifterna och av hälsovårdstjänsterna. Senast i samband med ansökan om invalidpension måste också förmånstagarens möjligheter till och behov av rehabilitering utredas. Om en arbetslös förmånstagnas hälsotillstånd inte har försämrats i den grad att han är berättigad till invalidpension, garanterar systemet med utkomstskydd för arbetslösa förmånstagnas skydd för grundläggande utkomst i sista hand till en storlek som motsvarar arbetsmarknadsstödet.

A andra sidan har antalet nya individuella förtidspensioner under de senaste åren varit litet och trenden är nedgående. Denna utveckling har sannolikt påverkats av de pensions- och arbetskraftspolitiska åtgärder som vidtagits under de senaste åren. Exempel på detta är dels utvecklandet av delinvalidpensionerna och deltidspensionerna samt rehabiliteringsåtgärderna, dels den tillmötesgående attityden i arbetslivet så att äldre förmånstagnas allt längre kan stanna kvar i arbetslivet i arbetsuppgifter som motsvarar deras arbetsförmåga och hälsotillstånd som ett alternativ till heltidspensionering.

Den ändring i förslaget som gäller slopande av den på återstående tid grundade pensionsdelen i invalidpensionen och i den arbetslöshetspension som eventuellt följer efter denna, minskar till dessa delar pensionskyddet enligt statens pensionssystem. I sådana situationer tryggas den grundläggande utkomsten i sista hand av folkpensionen.

De föreslagna ändringarna försämrar sålunda inte individens grundläggande utkomst enligt 15 a § 2 mom. regeringsformen. Lagförslagen kan således behandlas i den ordning som 66 § riksdagsordningen föreskriver. Eftersom åldersgränsen för individuell förtidspension föreslås bli höjd, anser regeringen det önskvärt att utlåtande inhämtas av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/1966) 9 a §, 9 c § 1 mom., 10 b § 1 mom., 15 § 1 mom. och 20 § 1 och 3 mom.,

av dessa lagrum 9 a §, 9 c § 1 mom., 10 b § 1 mom. och 20 § 1 mom. sådana de lyder i lag 1528/1993, 15 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1231/1995 och 20 § 3 mom. sådant det lyder i lag 326/1985, samt

fogas till 20 §, sådan den lyder i lag 851/1971 och 103/1989 samt i nämnda lagar 326/1985 och 1528/1993, ett nytt 5 mom. som följer:

9 a §

Berättigad till arbetslöshetspension är en långvarigt arbetslös förmånstagare som fyllt 60 år och som har minst en månad pensionstid, förutsatt att

1) han under de 15 kalenderår som omedelbart föregått den i dag för pensionsfallet som avses i 2 mom. under sammanlagt minst fem år har intjänat i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare nämnd grundpension eller annan därmed jämförbar pension som grundar sig på ett arbets- eller tjänsteförhållande; på grundval av arbetsför tjänsten i arbetsförhållanden som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden beaktas intjänandetiden då så som anges i 4 § 6 mom. i nämnda lag,

2) han företer ett av arbetslöshetskassan eller folkpensionsanstalten utfärdat intyg över att enligt 26 § 1 eller 2 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/1984) inte längre har rätt till arbetslöshetsdagpenning, och att

3) han företer ett av Arbetskraftsbyrån utfärdat intyg över att han är arbetslös arbetsökande där och att han inte kan anvisas sådant arbete som han inte kan vägra att ta emot utan att förlora sin rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Arbetslöshetspensionen är lika stor som den invalidpension enligt denna lag vilken skulle ha beviljats förmånstagaren, om han vid tidpunkten för pensionsfallet varit berättigad till invalidpension. Härvid läggs dock varken den pensionsdel som grundar sig på den återstående tiden enligt 5 a § 1 mom. eller det arbetspensionstillägg som enligt 10 a § skall räknas in i pensionen (pensionsdel

för återstående tid) till arbetslöshetspensionen. Pensionsfallet anses ha inträffat den dag då förmånstagaren uppfyller alla de villkor för arbetslöshetspension som avses i 1 mom.

9 c §

Utan hinder av vad som bestäms i 9 § 1 mom. om erhållande av invalidpension har en förmånstagare som fyllt 60 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom påfrestande och slit-samt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i en lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli i genomsnitt mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. Med undantag av det fall som avses i 9 § 1 mom. d-punkten och det fall att förmånstagaren är berättigad till ålderspension vid en ålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, är en förutsättning för individuell förtidspension dessutom att då den individuella förtidspensionen fastställs kan såsom pensionstid även räknas den tid som återstår till pensionsåldern eller till avgångsåldern om denna är lägre.

10 b §

Beviljas ålderspension enligt 8 § 2 mom. i förtid, minskas pensionen med 0,4 procent för varje månad för vilken pension utbetalas före ingången av månaden efter den då pensionsåldern uppnås. Minskningen beräknas på den samordnade pension som förmånstagaren har intjänat fram till den tidpunkt då pensionen börjar.

15 §

Ålders- och invalidpension betalas, om inte något annat följer av 15 a §, från ingången av månaden näst efter den under vilken rätten till pension uppkommit, i fråga om annan pension än delinvalidpension likväl tidigast från ingången av månaden efter den då löneutbetalningen upphört. Individuell förtidspension betalas enligt vad som stadgas ovan dock tidigast från ingången av månaden näst efter den då ansökan om pension gjordes eller förhandsbeskedet begärdes. Arbetslöshetspension betalas från ingången av månaden näst efter den under vilken förmånstagaren uppfyller de i 9 a § 1 mom. nämnda förutsättningarna för pensionen. Om förmånstagaren har fått det intyg av Arbetskraftsbyrån som avses i 9 a § 1 mom. 3 punkten senare än en månad efter att det intyg över arbetslöshetsdagpenning som avses i 9 a § 1 mom. 2 punkten, börjar arbetslöshetspensionen löpa från ingången av den månad som följer efter att intyget från Arbetskraftsbyrån utfärdades. Pension enligt denna lag betalas dock inte för den tid för vilken förmånstagaren har rätt att få i lag, kollektivavtal eller arbetsavtal angiven lön eller motsvarande ersättning under uppsägningstiden eller för vilken tid förmånstagaren på basis av något annat avtal eller arrangemang av sin arbetsgivare får en ekonomisk förmån, dock inte av arbetsgivaren anordnad eller anskaffad utbildning, som kan periodiseras på basis av förmånstagarens stabiliserade lön.

20 §

Full invalidpension eller arbetslöshetspension övergår i ålderspension då anställningen har upphört och pensionstagaren har uppnått pensionsåldern, i fråga om pensionstagare i tjänsteförhållande dock senast då han eller hon uppnår avgångsåldern. Om arbetslöshetspensionen fastställdes med tillämpning

av andra meningen i 9 a § 2 mom. läggs den pensionsdel för återstående tid som avses i den till ålderspensionen. Pensionsdelen för återstående tid läggs till ålderspensionen också när en arbetslöshetspension som avses i föregående mening med stöd av 2 mom. har ändrats till invalidpension som senare med stöd av detta moment ändras till ålderspension.

Blir en pensionstagare, medan han eller hon uppbär delpension, arbetslös på det sätt som avses i 9 a §, ändras pensionen på ansökan till arbetslöshetspension, som börjar i enlighet med 9 a § och bestäms på samma sätt som i det fall att delpension ändras till full invalidpension. Härvid läggs pensionsdelen för återstående tid enligt 9 a § 2 mom. dock inte till arbetslöshetspensionen men arbetslöshetspensionen fastställs till ett minst lika stort belopp som beloppet för delpensionen. Beviljas arbetslöshetspension för samma tid som den för vilken delpension har betalats, anses delpensionen utgöra en delprestation av arbetslöshetspensionen. I övrigt gäller i fråga om nämnda arbetslöshetspension vad som bestäms i 15 § 1 och 2 mom.

En arbetslöshetspension som enligt 9 a § 2 mom. inte skall ökas med pensionsdelen för återstående tid betraktas dock som heffektiv pension i enlighet med 2 § 1 mom. 2 punkten och 5 a § när denna lag tillämpas. Ändras en sådan arbetslöshetspension med stöd av 2 mom. till invalidpension betraktas också invalidpensionen som heffektiv pension.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Denna lag tillämpas på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet inträffar efter det att lagen har trätt i kraft.

Utän hinder av vad som bestäms i 2 mom. tillämpas lagens 9 a § 1 mom. också på arbetslöshetspensioner, när pensionsfallet har inträffat innan denna lag träder i kraft. Om förmånstagaren inte hade rätt att få arbetslöshetspension på grund av att han inte uppfyllde villkoret i 9 a § 1 mom. 1 punkten lagen om statens pensioner, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, beviljas pensionen på ansökan i enlighet med bestämmelserna i denna lag och lagen om statens pen-

sioner, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, räknat från ingången av den månad som följer efter pensionsansökan, men tidigast från denna lags ikraftträdande. Görs ansökan inom en månad efter att denna lag har trätt i kraft, beviljas arbetslöshetspension från lagens ikraftträdande.

Förmånstagare som är födda 1944 eller tidigare, omfattas alltjämt av 9 a § 2 mom. lagen om statens pensioner, sådant det lyder när denna lag träder i kraft, om de när denna lag träder i kraft har rätt att få dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning eller om de 1999 har fått arbetslöshetsdagpenning eller utbildningsstöd i sammanlagt minst hundra dagar. Detsamma gäller förmånstagare som avses i 1 § lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa, om de är anställda i ett arbets- eller tjänsteförhållande enligt nämnda lag när denna lag träder i kraft. När detta moment tillämpas anses en förmånstagare ha rätt till dagpenning också:

1) under självrisktiden enligt 12 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa och den 1 januari 2000,

2) under den tid förmånstagaren inte har rätt att få arbetslöshetsdagpenning med hänvisning till godtagbara skäl enligt 16 § 4 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa,

3) under den tid förmånstagaren inte har rätt att få arbetslöshetsdagpenning på grund av att han av arbetsgivaren har fått någon annan ekonomisk fördel som avses i 5 § 1 mom. 13 punkten lagen om utkomstskydd för arbetslösa än lön eller motsvarande ersättning under uppsägningstiden, och förutsett att avtalet om förmånen ingåtts före den 1 augusti 1999, eller

4) under den tid förmånstagaren inte har rätt att få arbetslöshetsdagpenning på grund av att han har fått semesterlön eller semesterersättning av arbetsgivaren i enlighet med 5 § 1 mom. 15 punkten lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Utän hinder av vad som i 9 c § 1 mom. bestäms om den lägsta åldersgränsen för individuell förtidspension får förmånstagare som är födda 1943 eller tidigare bibehålla sin rätt till individuell förtidspension när de fyllt 58 år. Dessutom bibehåller en sådan förmånstagare sin rätt till individuell förtidspension när han eller hon fyllt 58 år, som är född 1944-1946 och som har enligt ikraftträdelsestadgandet lagen om ändring av lagen om statens pensioner (103/1989) haft rätt att senast den 30 juni 1999 välja pensionsålder enligt de stadganden som var i kraft före den 1 juli 1989 men som inte senast den 30 juni 1999 antingen då han eller hon ansöker om pension eller annars skriftligen meddelat statskontoret att han eller hon önskar det. Dessutom har en sådan förmånstagare rätt till individuell förtidspension när han eller hon fyllt 59 år, som är född 1947 och som har haft rätt till motsvarande val av pensionsålder och som inte den 30 juni 1999 hade använt sin rätt. I de fall som de två föregående meningarna i detta moment avser förutsätts dessutom att förmånstagarens anställningsförhållande fortsätter oavbrutet fram till pensionstallet på det sätt som avses i 1 § 3 mom. lagen om statens pensioner.

Lagens 10 b § tillämpas på pensioner som börjar löpa när denna lag träder i kraft eller därefter.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

1.

Lag**om ändring av lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/1966) 9 a §, 9 c § 1 mom.,
10 b § 1 mom., 15 § 1 mom. och 20 § 1 och 3 mom.,
av dessa lagrum 9 a §, 9 c § 1 mom., 10 b § 1 mom. och 20 § 1 mom. sådana de lyder i
lag 1528/1993, 15 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1231/1995 och 20 § 3 mom. sådant det
lyder i lag 326/1985, samt
fogas till 20 §, sådan den lyder i lag 851/1971 och 103/1989 samt i nämnda lagar
326/1985 och 1528/1993, ett nytt 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Berättigad till arbetslöshetspension är en
långvarigt arbetslös förmånstagare som fyllt
60 år och som har minst en månad pen-
sionstid, förutsatt att

1) vid fastställandet av hans arbetslös-
hetspension såsom till pension berättigande
tid kan beaktas den tid som återstår till pen-
sionsåldern eller motsvarande arbetsförtjänst,
dock inte om förmånstagaren har rätt till
arbetslöshetspension enligt någon annan lag,
ett pensionsreglemente eller en pensionsstad-
ga som nämns i 8 § 4 om.,

1) han under de 15 kalenderår som ome-
delbart föregått den i dag för pensionsfallet
som avses i 2 mom. under sammanlagt
minst fem år har intjänat i 8 § 4 mom. lagen
om pension för arbetstagare nämnd grund-
pension eller annan därmed jämförbar pen-
sion som grundar sig på ett arbets- eller
tjänsteförhållande; på grundval av arbetsför-
tjänsten i arbetsförhållanden som avses i
lagen om pension för arbetstagare i kortvari-
ga arbetsförhållanden beaktas intjänandetiden
då så som anges i 4 § 6 mom. i nämnda
lag,

2) han under de 15 kalenderår som ome-
delbart föregått den tidpunkt för arbetslös-
hetens början som avses i 2 mom. under
sammanlagt minst fem år har intjänat i 8 § 4
mom. lagen om pension för arbetstagare
nämnd grundpension eller annan därmed
jämförbar pension som grundar sig på ar-
bets- eller tjänsteförhållande; på grundval av
arbetsförtjänsten i arbetsförhållanden som
avses i lagen om pension för arbetstagare i
kortvariga arbetsförhållanden beaktas intjä-
nandetiden härvid så som anges i 4 § 5
mom. i nämnda lag,

2) han företer ett av arbetslöshetskassan
eller folkpensionsanstalten utfärdat intyg
över att enligt 26 § 1 eller 2 mom. lagen om
utkomstskydd för arbetslösa (602/1984) inte
längre har rätt till arbetslöshetsdagpenning,
och att

3) han företer av Arbetskraftsmyndighet
utfärdat intyg över att han är arbetslös ar-
betssökande hos Arbetskraftsbyrån och att
honom inte kan anvisas sådant arbete som
han inte kan vägra att ta emot utan att för-

3) han företer ett av Arbetskraftsbyrån ut-
färdat intyg över att han är arbetslös ar-
betssökande där och att han inte kan anvisas
sådant arbete som han inte kan vägra att ta
emot utan att förlora sin rätt till arbetslös-

Gällande lydelse

lora sin rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa, och att

4) han företer ett av arbetslöshetskassa eller folkpensionsanstalten utfärdat intyg över att han enligt 26 § 1 och 2 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte längre har rätt till arbetslöshetsdagpenning.

Vid fastställande av pensionen anses förmånstagaren ha blivit arbetslös den dag för vilken till honom första gången har utbetalts arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd under de 60 senast förflutna veckorna, räknat från den dag som infaller tidigast en månad före den dag då det i 1 mom. 3 punkten nämnda intyget utfärdats av arbetskraftsmyndigheten.

9 c §
 Utan hinder av vad 9 § 1 mom. stadgar om erhållande av invalidpension har en förmånstagare som fyllt 58 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom påfrestande och slit-samt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i en lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans förvärvsinkomst er månad av dessa arbeten kan uppskattas bli i genomsnitt mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. Med undantag av det fall som avses i 9 § 1 mom. d-punkten och det fall att förmånstagaren är berättigad till ålderspension vid en ålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, är en förutsättning för individuell förtidspension dessutom att då den individuella förtidspensionen fastställs, såsom pensionstid även räknas den tid som

Föreslagen lydelse

hetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Arbetslöshetspensionen är lika stor som den invalidpension enligt denna lag vilken skulle ha beviljats förmånstagaren, om han vid tidpunkten för pensionsfallet varit berättigad till invalidpension. Härvid läggs dock varken den pensionsdel som grundar sig på den återstående tiden enligt 5 a § 1 mom. eller det arbetspensionstillägg som enligt 10 a § skall räknas in i pensionen (pensionsdel för återstående tid) till arbetslöshetspensionen. Pensionsfallet anses ha inträffat den dag då förmånstagaren uppfyller alla de villkor för arbetslöshetspension som avses i 1 mom.

9 § 1 mom. om erhållande av invalidpension har en förmånstagare som fyllt 60 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom påfrestande och slit-samt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i en lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli i genomsnitt mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. Med undantag av det fall som avses i 9 § 1 mom. d-punkten och det fall att förmånstagaren är berättigad till ålderspension vid en ålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, är en förutsättning för individuell förtidspension dessutom att då den individuella förtidspensionen fastställs kan såsom pensionstid även räknas den tid som

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

återstår till pensionsåldern eller till avgångs-
åldern om denna är lägre.

återstår till pensionsåldern eller till avgångs-
åldern om denna är lägre.

10 b §

Beviljas ålderspension enligt 8 § 2 mom. i
förtid, minskas pensionen med en halv procent
för varje månad för vilken pensionen
utbetalas före ingången av månaden efter
den då pensionsåldern uppnås. Minskningen
beräknas på den samordnade pension som
förmånstagaren har intjänat fram till den
tidpunkt då pensionen börjar.

Beviljas ålderspension enligt 8 § 2 mom. i
förtid, minskas pensionen med 0,4 procent
för varje månad för vilken pension utbetalas
före ingången av månaden efter den då pen-
sionsåldern uppnås. Minskningen beräknas
på den samordnade pension som förmånsta-
garen har intjänat fram till den tidpunkt då
pensionen börjar.

15 §

Ålders- och invalidpension betalas, om
inte något annat följer av 15 a §, från in-
gången av månaden näst efter den under
vilken rätten till pension uppkommit, i fråga
om annan pension än delinvalidpension lik-
väl tidigast från ingången av månaden näst
efter den då löneutbetalningen upphört. In-
dividuell förtidspension betalas enligt vad
som stadgas ovan dock tidigast från ingång-
en av månaden näst efter den då ansökan
om pension gjordes eller förhandsbesked
begärdes. Arbetslöshetspension betalas från
ingången av månaden näst efter den under
vilken förmånstagaren uppfyller de i 9 a § 1
mom. nämnda förutsättningarna för pensio-
nen. Pension enligt denna lag betalas dock
inte för den tid för vilken förmånstagaren
har rätt att få i lag, kollektivavtal eller ar-
betsavtal angiven lön eller motsvarande ers-
ättning under uppsägningstiden eller för
vilken tid förmånstagaren på basis av något
annat avtal eller arrangemang av sin arbets-
givare får en ekonomisk förmån, dock inte
av arbetsgivaren anordnad eller anskaffad
utbildning, som kan periodiseras på basis av
förmånstagarens stabiliserade lön.

Ålders- och invalidpension betalas, om
inte något annat följer av 15 a §, från in-
gången av månaden näst efter den under
vilken rätten till pension uppkommit, i fråga
om annan pension än delinvalidpension lik-
väl tidigast från ingången av månaden efter
den då löneutbetalningen upphört. Individu-
ell förtidspension betalas enligt vad som
stadgas ovan dock tidigast från ingången av
månaden näst efter den då ansökan om pen-
sion gjordes eller förhandsbeskedet begär-
des. Arbetslöshetspension betalas från in-
gången av månaden näst efter den under
vilken förmånstagaren uppfyller de i 9 a § 1
mom. nämnda förutsättningarna för pensio-
nen. *Om förmånstagaren har fått det intyg
av Arbetskraftsbyrån som avses i 9 a § 1
mom. 3 punkten senare än en månad efter
att det intyg över arbetslöshetsdagpenning
som avses i 9 a § 1 mom. 2 punkten, börjar
arbetslöshetspensionen löpa från ingången av
den månad som följer efter att intyget från
Arbetskraftsbyrån utfärdades.* Pension enligt
denna lag betalas dock inte för den tid för
vilken förmånstagaren har rätt att få i lag,
kollektivavtal eller arbetsavtal angiven lön
eller motsvarande ersättning under uppsäg-
ningstiden eller för vilken tid förmånstaga-
ren på basis av något annat avtal eller arran-
gemang av sin arbetsgivare får en ekono-
misk förmån, dock inte av arbetsgivaren
anordnad eller anskaffad utbildning, som
kan periodiseras på basis av förmånstagarens
stabiliserade lön.

Gällande lydelse

20 §

Full invalidpension eller arbetslöshetspension övergår i ålderspension då anställningen har upphört och pensionstagaren har uppnått pensionsåldern, i fråga om pensionstagare i tjänsteförhållande dock senast då han uppnår avgångsåldern.

Blir pensionstagare, medan han uppbär delpension, arbetslös på det sätt som avses i 9 a §, ändras pensionen på ansökan till arbetslöshetspension, som börjar i enlighet med 9 a § och bestäms på samma sätt som i det fall att delpension ändras till full invalidpension.

Föreslagen lydelse

20 §

Full invalidpension eller arbetslöshetspension övergår i ålderspension då anställningen har upphört och pensionstagaren har uppnått pensionsåldern, i fråga om pensionstagare i tjänsteförhållande dock senast då han *eller hon* uppnår avgångsåldern. Om arbetslöshetspensionen fastställdes med tillämpning av andra meningen i 9 a § 2 mom. läggs den pensionsdel för återstående tid som avses i den till ålderspensionen. Pensionsdelen för återstående tid läggs till ålderspensionen också när en arbetslöshetspension som avses i föregående mening med stöd av 2 mom. har ändrats till invalidpension som senare med stöd av detta moment ändras till ålderspension.

Blir en pensionstagare, medan han *eller hon* uppbär delpension, arbetslös på det sätt som avses i 9 a §, ändras pensionen på ansökan till arbetslöshetspension, som börjar i enlighet med 9 a § och bestäms på samma sätt som i det fall att delpension ändras till full invalidpension. Härvid läggs pensionsdelen för återstående tid enligt 9 a § 2 mom. dock inte till arbetslöshetspensionen men arbetslöshetspensionen fastställs till ett minst lika stort belopp som beloppet för delpensionen. Beviljas arbetslöshetspension för samma tid som den för vilken delpension har betalats, anses delpensionen utgöra en delprestation av arbetslöshetspensionen. I övrigt gäller i fråga om nämnda arbetslöshetspension vad som bestäms i 15 § 1 och 2 mom.

En arbetslöshetspension som enligt 9 a § 2 mom. inte skall ökas med pensionsdelen för återstående tid betraktas dock som heffektiv pension i enlighet med 2 § 1 mom. 2 punkten och 5 a § när denna lag tillämpas. Ändras en sådan arbetslöshetspension med stöd av 2 mom. till invalidpension betraktas också invalidpensionen som heffektiv pension.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Denna lag tillämpas på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet inträffar efter det att lagen har trätt i kraft.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Utan hinder av vad som bestäms i 2 mom. tillämpas lagens 9 a § 1 mom. också på arbetslöshetspensioner, när pensionsfallet har inträffat innan denna lag träder i kraft. Om förmånstagaren inte hade rätt att få arbetslöshetspension på grund av att han inte uppfyllde villkoret i 9 a § 1 mom. 1 punkten lagen om statens pensioner, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, beviljas pensionerna på ansökan i enlighet med bestämmelserna i denna lag och lagen om statens pensioner, sådan den lyder när denna lag träder i kraft, räknat från ingången av den månad som följer efter pensionsansökan, men tidigast från denna lags ikraftträdande. Görs ansökan inom en månad efter att denna lag har trätt i kraft, beviljas arbetslöshetspension från lagens ikraftträdande.

Förmånstagare som är födda 1944 eller tidigare, omfattas alltså av 9 a § 2 mom. lagen om statens pensioner, sådant det lyder när denna lag träder i kraft, om de när denna lag träder i kraft har rätt att få dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning eller om de 1999 har fått arbetslöshetsdagpenning eller utbildningsstöd i sammanlagt minst hundra dagar. Detsamma gäller förmånstagare som avses i 1 § lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa, om de är anställda i ett arbets- eller tjänsteförhållande enligt nämnda lag när denna lag träder i kraft. När detta moment tillämpas anses en förmånstagare ha rätt till dagpenning också:

1) under självrisktiden enligt 12 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa och den 1 januari 2000,

2) under den tid förmånstagaren inte har rätt att få arbetslöshetsdagpenning med hänvisning till godtagbara skäl enligt 16 § 4 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa,

3) under den tid förmånstagaren inte har rätt att få arbetslöshetsdagpenning på grund av att han av arbetsgivaren har fått någon annan ekonomisk fördel som avses i 5 § 1 mom. 13 punkten lagen om utkomstskydd för arbetslösa än lön eller motsvarande ersättning under uppsägningstiden, och förutsatt att avtalet om förmånen ingåtts före den 1 augusti 1999, eller

4) under den tid förmånstagaren inte har

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

rätt att få arbetslöshetsdagpenning på grund av att han har fått semesterlön eller semesterersättning av arbetsgivaren i enlighet med 5 § 1 mom. 15 punkten lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Utan hinder av vad som i 9 c § 1 mom. bestäms om den lägsta åldersgränsen för individuell förtidspension får förmånstagare som är födda 1943 eller tidigare bibehålla sin rätt till individuell förtidspension när de fyllt 58 år. Dessutom bibehåller en sådan förmånstagare sin rätt till individuell förtidspension när han eller hon fyllt 58 år, som är född 1944-1946 och som har enligt ikraftträdelsestadgandet lagen om ändring av lagen om statens pensioner (103/1989) haft rätt att senast den 30 juni 1999 välja pensionsålder enligt de stadganden som var i kraft före den 1 juli 1989 men som inte senast den 30 juni 1999 antingen då han eller hon ansöker om pension eller annars skriftligen meddelat statskontoret att han eller hon önskar det. Dessutom har en sådan förmånstagare rätt till individuell förtidspension när han eller hon fyllt 59 år, som är född 1947 och som har haft rätt till motsvarande val av pensionsålder och som inte den 30 juni 1999 hade använt sin rätt. I de fall som de två föregående meningarna i detta moment avser förutsätts dessutom att förmånstagarens anställningsförhållande fortsätter oavbrutet fram till pensionstallet på det sätt som avses i 1 § 3 mom. lagen om statens pensioner.

Lagens 10 b § tillämpas på pensioner som börjar löpa när denna lag träder i kraft eller därefter.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 5 § lagen om statens familjepensioner**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 31 december 1968 om statens familjepensioner (774/1968) 5 § 1 mom., sådant det lyder i lag 103/1990, som följer:

Gällande lydelse

Familjepensionens storlek bestäms på basis av den ålderspension eller fulla invalidpension enligt lagen om statens pensioner som förmänslåtaren fick vid sin död. Fick förmänslåtaren inte sådan pension, uträknas beloppet av pensionen som om sådan arbetsoförmåga hade begynt på dödsdagen som hade medfört rätt till full invalidpension, om inte förmänstagaren visar något annat. När familjepensionens belopp räknas ut beaktas dock inte avdrag som beror på samordning av förmänslåtarens pensioner.

Föreslagen lydelse

5 §

Familjepensionens storlek bestäms på basis av den ålderspension eller fulla invalidpension enligt lagen om statens pensioner som förmänslåtaren fick vid sin död. *Om förmänslåtaren fick en sådan arbetslöshetspension som avses i lagen om statens pensioner eller en sådan invalidpension som avses i 20 § 2 mom. i samma lag utan tillägg enligt 9 a § 2 mom. lagen om statens pensioner för pensionsdelen för återstående tid, läggs denna pensionsdel till den pension som familjepensionen grundar sig på.* Fick förmänslåtaren inte sådan pension, uträknas beloppet av pensionen som om sådan arbetsoförmåga hade begynt på dödsdagen som hade medfört rätt till full invalidpension, om inte förmänstagaren visar något annat. När familjepensionens belopp räknas ut beaktas dock inte avdrag som beror på samordning av förmänslåtarens pensioner.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Denna lag tillämpas på pensioner i fråga om vilka pensionsfallet inträffar efter det att lagen har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.
